

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การใช้ที่ดินบนที่สูงในประเทศไทย : กรณีศึกษาบ้านห้วยคั่ง อำเภอเชียงเงิน จังหวัดหลวงพระบาง	
ชื่อผู้เขียน	นายศรีอานูวงศ์ สวัสดิ์วงศ์	
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. เสน่ห์ ญาณสาร	ประธานกรรมการ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุไรวรรณ ตันกิมยง	กรรมการ
	รองศาสตราจารย์ ดร. อุคม เกิดพิบูลย์	กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การใช้ที่ดินบนที่สูงในประเทศไทย : กรณีศึกษาบ้านห้วยคั่ง อำเภอเชียงเงิน จังหวัดหลวงพระบาง” ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในช่วงปี ค.ศ. 1982-1989 และช่วงปี ค.ศ. 1989-1998 (ช่วงก่อนและหลังมีการจัดสรรที่ดินและป่าไม้) และ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยการเจริญเติบโตของประชากร และนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินและป่าไม้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการใช้ที่ดิน วิธีการที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ การวิเคราะห์ตีความการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากการสำรวจและจัดทำแผนที่ในสนาม และการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดในบ้านห้วยคั่งจำนวน 36 คน ด้วยการใช้แบบสอบถาม

จากการศึกษาพบว่า 1) ในช่วงก่อนที่มีกระแสนแห่งการจัดสรรที่ดินและป่าไม้ (1989) การใช้ที่ดินเป็นแบบไร่
 ย้ายที่โดยมีการขยายพื้นที่ทำกินเข้าไปยังพื้นที่ป่าไม้ ภายหลังจากจัดสรรที่ดินและป่าไม้เริ่มมีการใช้ที่ดินที่เข้มข้น การ
 ใช้ที่ดินเปลี่ยนเป็นแบบไร่หมุนเวียน อย่างไรก็ตามยังคงมีการขยายพื้นที่ทำกินเข้าไปยังพื้นที่ป่า มีการทำสวนป่าสัก
 และการปลูกพืชเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น 2) การย้ายถิ่นเข้ามาของประชากรในช่วงทศวรรษ 1980 ทำให้เกิดความกดดันทาง
 ด้านประชากรที่ต้องทำการเกษตรที่นำไปสู่การทำลายป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูก 3) กลไกตลาดของรัฐ ในช่วง
 ทศวรรษ 1990 ทำให้มีการแนะนำพืชใหม่เข้ามาในหมู่บ้าน และการปลูกพืชเศรษฐกิจ เหล่านี้ทำให้เกิดความต้องการที่
 ดินเพิ่ม และการใช้ที่ดินที่ไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมทั้งยังมีการทำลายป่าอีกต่อไป
 และ 4) นโยบายและมาตรการของรัฐบาลในการจัดสรรที่ดินเพื่อให้เกษตรกรมีที่ทำกินและทำการเกษตรแบบยั่งยืนยัง
 ไม่ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์และยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเพราะขาดความช่วยเหลือทางด้านการตลาดสำหรับ
 พืชผล และ วิธีการผลิตยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ เนื่องวิธีการส่งเสริมยังไม่มีประสิทธิภาพและ
 ขาดความร่วมมือจากชาวบ้าน

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน และมาจากหลายปัจจัย ความกดดันทางประชากรก็
 เป็นปัจจัยหนึ่ง และเพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างลึกซึ้ง จำเป็นต้องทำการศึกษา
 ปัจจัยต่างๆ เพิ่มเติม เช่น ความรู้สึกของชาวบ้านต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ความยากง่ายในการเข้าถึงทรัพยากร
 และอื่นๆ นอกจากนั้นแนวทางการดำเนินกิจกรรมการจัดสรรที่ดินและป่าไม้ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานการประเมินปัญหา
 โอกาส และข้อดีต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์ และการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และเขตทำการเกษตร
 ควรมีการพัฒนาขีดความสามารถของชาวบ้านในการจัดการ และใช้ทรัพยากรตามข้อตกลง ให้เป็นประเด็นหลัก

Thesis Title Land Use in the Highland Areas of Lao PDR: A Case Study of Huay Khang Village, Xieng Ngeun District, Luang-Prabang Province

Author Mr. Sianouvong Savathvong

M.A. Regional Studies

Examining Committee:

Associate Professor Dr. Sanay Yarnasarn	Chairman
Assistant Professor Dr. Uraivan Tankimyong	Member
Associate Professor Dr. Udom Kerdphibule	Member

ABSTRACT

The objectives of this study, “Land Use in the Highland Areas of Lao PDR: A Case Study of Huay Khang Village, Xieng Ngeun District, Luang-Prabang Province” are: 1) to investigate the changes of land use during the year 1982-1989 and 1989-1998 (before and after Land-Forest Allocation implementation) and 2) to study the impact of the population growth and the Lao Land-Forest Allocation policies on the change of land use systems. The methods used in this study include an analysis of land-use maps generated from an interpretation of three sets of aerial photographs, a field mapping of current village’s land use, and an interview of 36 heads of household by using questionnaires.

The result of the study indicated that 1) before the land-forest allocation implementation in 1989, the land-use system was forest-fallow shifting cultivation; there was an expansion of agricultural land into forest areas; after 1989 the land had been more intensively used, characterized by some permanent agriculture and shifting cultivation being replaced by bush-fallow rotational system; 2) population pressure caused by in-migration in this village in the 1980’s led to forest clearing for agricultural land-use

expansion, 3) the market oriented mechanism of the Lao government during the 1990's by introducing new cash crop varieties into this village also caused the need of more land for agricultural purpose and inappropriate land management leading to the continuation of forest degradation, and 4) policies and strategies of the government in land management and allocation were not suitable for all situations by some reasons such as the newly introduced sustainable agriculture was partially successful because of lack of good marketing system and the villagers were still using their own traditional techniques.

The land-use change is a complex process and is caused by various factors. The population pressure is one of those. It is suggested that in order to better understand the process of land-use change and be able to predict future change, further study should be carried out by taking more variables into consideration such as the accessibility to the resources, the villagers' perception, etc. In addition, the procedure of Land-Forest Allocation activities should be also focused on conservation and livelihood activities in the village's forest and agricultural zones based on assessment of problems, opportunities and threats. Developing the capacity of villagers to manage and use their own resources as defined in village agreements should be an important aim of the procedure.